

UDK 811.163.6*366.593:811.161.1*366.593

Mladen Uhlik

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

mladen.uhlik@ff.uni-lj.si

O *NAJ* IN *PUST'* V SLOVENSKO-RUSKI SOPOSTAVITVI¹

Prispevek obravnava značilnosti rabe slovenskega *naj* in ruskega *pust'* (путь). V prvem delu je predstavljena klasifikacija zgradb, v katerih *naj* in *pust'* nastopata v členkovni funkciji. V obeh jezikih se členka uporabljata v zgradbah s tretjeosebno obliko povednega naklona, ki lahko izraža bodisi posredno pobudo bodisi pomene, ki so sorodni z velevnostjo (izrekanje želje, izražanje soglasja ali dovoljenja). Kot posebnost slovenskega *naj* izpostavljam zgradbe s členkom in pogojnikom, ki lahko označujejo znižano stopnjo verjetnosti ali posredujejo informacijo iz tujega vira. V drugem delu obravnavamo rabo leksemov *naj* in *pust'* v vezniški funkciji. Ključna razlika med slovenskim leksemom *naj* in ruskim *pust'* je v tem, da se je *naj* gramatikaliziral v veznik, ki ob glagolih velevanja uvaja predmetne odvisnike. Glagoli velevanja imajo v ruščini druga dopolnila: nedoločnike ali stavke z veznikom čtoby (*da bi*).

Ključne besede: velevnost, posredna pobuda, naklonske zgradbe, naklonskost, *naj*, *pust'*, stavčna dopolnila, slovenščina, ruščina

This article deals with the usage of Slovenian *naj* and Russian *pust'* (путь). The first part presents a classification of constructions in which *naj* and *pust'* function as particles. Both languages use the respective particle in an indicative, third-person construction that may denote either an indirect incentive (jussive) or express meanings that are related to the imperative mood (i.e., expressing a wish, conveying consensus, approval, or permission). As a peculiarity of the Slovenian *naj*, I highlight the constructions with a particle and conditional (*naj bi*), which may signify a low degree of probability (epistemic usage) or forward information from another source (evidential usage). The second part of the article discusses the usage of the lexemes *naj* and *pust'* as conjunctions. The key difference between these lexical items is that *naj* has been grammaticalized into a complementizer that in connection with imperative verbs introduces object dependent clauses. In Russian, imperative verbs have other complements: infinitives or sentences with the conjunction čtoby (*da bi*).

Keywords: jussive, imperative, indirect incentive, modal constructions, modality, *naj*, *pust'*, sentential complements, Slovenian, Russian

¹ Prispevek nadaljuje obravnavo posebnosti rabe slovenskega *naj* in ruskega *pust'*, ki je bila zastavljena v referatu, predstavljenem na simpoziju *Glagolski vid v slovenščini in ruščini: Kontrastivni in (zgodovinsko) primerjalni vidik* (za kratek povzetek glej Uhlik 2017).

1 Uvod

Prispevek² obravnava značilnosti rabe dveh leksemov – slovenskega *naj*³ in ruskega *pust'* (пусть),⁴ ki izkazujeta podobno etimološko motivacijo. Slovenski *naj* in ruski *pust'* izhajata iz velelniške oblike druge osebe glagolov s kavzativnim pomenom 'pustiti, dovoliti komu/čemu, naj nekaj naredi':

rus. *pust'* ← *pustit'* 'pustiti, dovoliti, pognati';

slvn. *naj* ← *ne xāj ← *ne xāti⁵ 'ne skrbeti; nehati, pustiti, dovoliti' (Snoj 2016: 455).

V obeh jezikih je velelniška motivacija zabrisana – za današnje govorce slovenščine notranja forma besede *naj* ni razvidna; velelniška oblika glagola *pustit'* je *pustí*, členek *pust'* pa je nastal s krnitvijo zadnjega samoglasnika (več o tem v Hansen 2004: 260).

Prispevek je dvodelen. V prvem delu so obravnavane slovenske in ruske naklonske zgradbe, v katerih leksema *naj* in *pust'* nastopata v členkovni rabi. V drugem delu so predstavljene možnosti rabe omenjenih leksemov v vlogi veznika, tj. v povezovalni funkciji.⁶ Zaključni del povzema glavne posebnosti delovanja slovenskega *naj*, ki se kažejo v sopolstavitvi z ruskim *pust'*.

Zgradbe z naklonskima členkoma *naj* in *pust'*

2.1 Bistvena povezovalna značilnost slovenskega *naj* in ruskega *pust'* je, da nastopata v členkovni vlogi v zgradbah z velelnim pomenom ali s pomeni, ki so pragmatično povezani z velelnostjo oz. izražanjem želje, soglasja ali dovoljenja.

Preden se lotimo analize obravnavanih pomenov v prostem stavku, je treba opozoriti, da je pomen *naj*- ali *pust'*-zgradb pogosto pogojen z besedilnim kontekstom – zgradba, sestavljena iz pozivnega členka in tretjeosebne glagolske oblike povednega naklona, namreč v različnih kontekstih lahko pridobi različne pomene. Da bi lažje opisali skladenjskopomenske in pragmatične razlike med zgradbami, ki vključujejo *naj* in *pust'*, bomo posebej pozorni na opis udeleženske strukture govornih situacij. V nadaljevanju te predstavitve imenujemo situacije.

² Posebej bi se rad zahvalil Mislavu Beniću, Domnu Krvini in Andreji Žele za dragocene nasvete ter podporo pri nastajanju članka. Vsa odgovornost za morebitne napake pri analizi in interpretaciji je moja.

³ Omeniti je treba, da je slovenski *naj* zaradi svoje večfunkcijskosti v zadnjih letih predmet zanimanja tujih jezikoslovcov (Holvoet, Konicka 2011; Holvoet 2019; Sonnenhauser, Wiemer 2018). Slovenski *naj* je bil v slovenistični literaturi obravnavan v J. Gradišnik 1981 in Korošec 1983. V omenjenih prispevkih značilnosti slovenskega *naj* niso obravnavane s sopolstavitvenega stališča z ruskim *pust'*, zato se nam zdi tema upravičena.

⁴ O rabi *pust'* v sodobni ruščini glej Kustova 2008, Dobrušina 2016. V ruščini se kot sopomenka *pust'* uporablja tudi leksem *puskaj* (пускай). Ker med leksemoma ni pomenske razlike, se bomo v pričujoči razpravi omejili na obravnavnavo leksema *pust'*.

⁵ Iz zveze nikalnice in glagola *xāti izvirata tudi poljski *niech* in štokavski *neka*. Oba se uporabljata členkovno v velelniških zgradbah, ne poznata pa vezniške rabe.

⁶ Problematika leksemov, ki v slovenščini lahko nastopajo tako v členkovni kot v vezniški vlogi, je obravnavana v (Krvina, Žele 2018).

2.1.1 Prvenstvena in najpogostejša raba zgradb s členkoma *naj* in *pust'* se nanaša na izražanje **posredne pobude**, ki je ponavadi naslovljena na tretjo osebo (jusiv). V tem pomenu se v obeh jezikih uporablja tretjeosebna glagolska oblika povednega naklona (o času v nadaljevanju). Za to rabo sta najznačilnejši naslednji situaciji⁷:

- a) tvorec-pobudnik preko posrednika, tj. prejemnika sporočila, naroča izvršitelju pobude (osebku prostega stavka), naj nekaj naredi. V tem primeru izvršitelj ne sovpada z nagovorjenim posrednikom.
 - (1) slvn. Naj se oglasi po tretji uri, čakal ga bom.
rus. Пусть зайдет сегодня после трех, я буду его ждать.
 - b) tvorec-pobudnik nagovarja neizraženega izvršitelja in od njega zahteva, naj nekaj naredi z neživim predmetom, osebkom prostega stavka:
 - (2) slvn. Juha naj vre deset minut!
rus. Пусть суп варится десять минут!

V zgledih (1) in (2), ki opisujeta posredno pobudo, tvorec pobude pričakuje od izvršitelja, naj uresniči situacijo P,⁸ ki je zaradi velevanja zadobna v odnosu do trenutka govorjenja.

Tako v slovenskih *naj*-zgradbah kot v ruskih *pust'*-zgradbah, ki so povezane z izražanjem posredne pobude, želje ali dovoljenja, se srečujemo z omejitvami pri rabi časovnih in vidskih oblik.

Pri slovenskih *naj*-zgradbah so v rabi tretjeosebne sedanjiške oblike dovršnih (3) in nedovršnih glagolov (4) in tudi zgradbe, sestavljene iz prihodnjika glagola *biti* in pridevnikov (5) ter redkih prislovov (6).

- (3) slvn. Naj **se vrne** v Oxford.
rus. Пусть вернется в Оксфорд.
- (4) slvn. Naj te sosed **води** po mestu.
rus. Пусть тебя сосед водит по городу.
- (5) slv. Naj **ne bo žalosten!** Naj **bo kratek!**
rus. Пусть не грустит! Пусть будет краток!
- (6) slvn. Naj **bo tiho!**
rus. Пусть молчит!

⁷ V prispevku izraz »situacija« označuje opis sporočanjškega dogodka.

⁸ V besedilu uporabljamo črko P za izražanje propozicijsko ubesedene situacije.

Ker je velelnost povezana s situacijo, ki je zadobna v odnosu do trenutka govorjenja, je raba preteklika v zgradbah z danimi pomeni tako v slovenščini kot v ruščini izključena:

(7) *Naj te je vodil po mestu.

Zanimivo je, da se v *naj*-zgradbah z velelnim pomenom, kljub temu da je situacija v odnosu do trenutka govorjenja umeščena v zadobnost, ne uporablja analitični prihodnjik z deležnikom na *-l* (zadobno dejanje se izraža s sedanjikom):

(8) *Naj bo kupil knjigo! → Naj kupi knjigo!

Na osnovi statistike iz *Ruskega nacionalnega korpusa*, ki jo v prispevku o ruskem *pust'* navaja N. Dobrušina (2016), je za ruske zgradbe s *pust'* s pomenom posredne pobude značilna raba sedanjiških oblik nedovršnih (9) in dovršnih glagolov (10):⁹

(9) rus. Пусть сосед нас приглашает почаще!
slvn. Naj nas sosed pogosteje **povabi!**

(10) rus. Пусть зайдет сегодня после трех!
slvn. Naj **se oglasi** danes po tretji uri.

Primerjava vidske rabe v *pust'* - in *naj*-zgradbah kaže, da se v ruščini pogosteje kot v slovenščini uporablja nedovršnik, in to lahko povežemo z dvema meriloma vidske rabe v ruščini. Prvič, če v ruščini dejanje ni umeščeno v časovno določen kontekst (kar v zgledu (9) nakazuje prislov почаще 'pogosteje'), prevladuje raba nedovršnikov, medtem ko to merilo ni relevantno za izbiro vida v slovenščini (Derganc 2003: 68–73; Krvina 2018: 56–62, 110–17). Drugič, raba nedovršnika v *pust'* zgradbah je lahko povezana s pomembno značilnostjo vidske rabe v ruskem velelniku.¹⁰ Kakor so že večkrat opozorili preučevalci vida v ruščini (Benacchio 2010), nedovršniki v velelniku označujejo pobudo tvorca pobude, naj izvršitelj takoj začne opravljati dejanje. Pri tem je vplivajska moč govornega dejanja usmerjena na začetek dejanja. V slovenščini je v teh primerih pogostejša raba dovršnikov, saj raba nedovršnikov poudarja procesualnost, začetek dejanja je z nedovršniki izpostavljen le izjemoma.

Raba prihodnjiških oblik nedovršnikov je v ruščini, po podatkih Dobrušine, možna, a zelo redka.

⁹ Sedanjiške oblike dovršnikov so v ruščini edina oblika dovršnikov, ki izraža prihodnost, zato bi glede na pomen lahko govorili o prihodnjikih dovršnih glagolov.

¹⁰ Glede razlik pri vidski rabi v velelniku med slovenščino in ruščino glej (Derganc 2003, Derganc 2015). O razmerju med rabo dovršnika in nedovršnika v velelniku v slovenščini glej (Krvina 2017).

2.1.2 Ruske zgradbe s *pust'* in slovenske z *naj* se lahko uporabljajo za izražanje želje (optativ).¹¹ Lahko izražajo tvorčevo željo, ki je na izrazni ravni podobna izrekanju pobude. Ob členu se uporablja tretjeosebna oblika povednega naklona:

- (11) slvn. Naj mu bo lahka zemlja.
rus. Пусть земля ему будет пухом.
- (12) slvn. Naj bodo vsi zdravi.
rus. Пусть все будут здоровы.
- (13) slvn. Naj ti bog pomaga.
rus. Да¹² поможет тебе бог.

Situacija, ki jo tvorec izreka, je tako kot pri velevanju vezana na dejanje, ki je glede na trenutek govorenja pričakovano zadobno. Toda želelne zgradbe se na pomensko-pragmatični ravni vseeno razlikujejo od izražanja posredne pobude: vplivajska moč tvorca je manjša, saj le-ta zgolj izreka svojo željo, ne pa izrazite zahteve. Osebek želelnega stavka, ki se lahko nanaša na živo, neživo ali višjo silo, pogosto ne sovпада z nagovorjenim (14). To je še očitneje izraženo pri pogostih primerih želelnih zgradb v slovenščini ali ruščini, ko funkcijo osebkopravljalca celostni zaimek *vse* (rus. всё):

- (14) slvn. Naj bo **vse** tako, kakor ti hočeš.
rus. Пусть всё будет так, как ты захочешь!

Pri *naj*-zgradbah z velelnim in želelnim pomenom je treba opozoriti tudi na posebnost pri besednem redu: členek *naj* se lahko premakne za pomensko poudarjenim stavčnim členom, kar prenaša logični poudarek na izpostavljeni stavčni člen in tako dobimo t. i. subjektivno členitev po aktualnosti, tj. na običajno mesto izhodišča sporočila (topik) postavimo pomensko jedro sporočila:

- (15) slvn. **Vse** naj otrok poje! (vs. Naj otrok poje vse! Otrok naj poje vse!)
rus. Пусть ребенок все съест!/Чтобы ребенок все съел!
- (16) slvn. **Zdravje** naj bo na prvem mestu!
rus. Здоровье должно быть превыше всего.

Tovrstno izpostavljanje poudarjenega stavčnega člena (topikalizacija) pred *pust'* je v ruščini možno, vendar manj navadno:

- (17) rus. **А желающие** пусть поднимут руки! (Dobrušina 2016)

¹¹ Želelni pomen se v ruščini lahko izraža še z zgradbami s členkoma *чтобы* in *хоть* in pogojnikom (*Хоть бы он не заболел; Чтобы он не заболел*. 'Da ne bi zbolel/Naj ne zbolí'), ali z zgradbami s členkom *да* in povednim naklonom (*Да здравствует Советский союз* 'Naj živi Sovjetska zveza'), ki so v sodobni ruščini bolj zaznamovane in arhaične. Zanimivo je stališče Galine I. Kustove, da ruske zgradbe s *pust'* v nasprotju z omenjenimi členkovnimi konstrukcijami ohranjajo povezavo z velelnostjo, ker tvorec s pomočjo njih izreka svojo željo, tako kot da bi pričakoval, da se bo le-ta uresničila (Kustova 2008: 501).

¹² Ker gre za arhaično formulo nagovarjanja boga, prevzeto iz starocerkvene slovanščine, je v rabi členek *да*.

2.1.3 Poleg izražanja posredne pobude in želje je za obravnavane zgradbe značilna raba v kontekstih izrekanja privolitve (Žele 2014: 40), soglasja ali dovoljenja, kar lahko s krovnim terminom poimenujemo *permisiv* (Bezljaj 1982: 213).

V teh zgradbah tvorec dovoljuje posredno nagovorjenemu osebku, da uresniči situacijo P:

- (18) rus. Мама, можно Ивану пригласить Кирилла? – Пусть приглашает.
slvn. Mama, ali lahko Ivan povabi Kirila? – Naj ga¹³ (kar) povabi.

Pri permisivnih zgradbah v obeh jezikih je potrebno opozoriti na pomensko posebnost, ki jo v primeru ruskih *pust'*-zgradb izpostavlja G. Kustova (2008: 496): če pri velelnih in želelnih zgradbah situacija P, ki jo izraža naklonska zgradba, ubeseduje interes tvorca sporočila (tistega, ki zahteva ali si želi, da bi se P uresničila), pa je situacija pri privolitvenih *naj*- ali *pust'*-zgradbah pogosto povezana z interesom prejemnika privolitve ali dovoljenja:

- (19) rus. Витя, к нам едет Тарантино! Хочет попасть на вашу репетицию. – Ну ладно, пусть приходит. (Nacional'nyj korpus russkogo jazyka, dostop 10. 10. 2018)
slvn. Vitja, k nam prihaja Tarantino! Rad bi prišel na vašo vajo – Prav, naj (kar) pride.

V zgradbah s privolitvenim pomenom prejemnik dobiva dovoljenje za opravljanje dejanja, ki je v odnosu do trenutka govorjenja zadobno. V tem se kaže tudi pomembna posebnost, ki razlikuje tovrstne zgradbe od velelnih in želelnih: pri slednjih se dovoljenje ali soglasje lahko nanaša na situacijo, ki se je začela pred trenutkom govorjenja:

- (20) slvn. Naj (kar) spi, pomembno je, da se dobro počuti.
rus. Пусть спит, главное, чтобы он себя хорошо чувствовал.

Z vidika sopostavitve slovenščine z ruščino je pri zgradbah, ki izražajo bodisi soglasje bodisi nenasprotovanje ali dovoljenje govorca, treba opozoriti še na razliko v vidski rabi glagolskih oblik. V ruščini se, v nasprotju s slovenščino, tudi pri ubesedovanju enkratnega dejanja lahko uporablja nedovršnik (glej (18) *Пусть приглашает!* 'Naj povabi!', (19) *Пусть приходит!* 'Naj pride!').¹⁴

Permisivne zgradbe so pragmatično povezane z t. i. deliberativnimi (razmišljalnimi) vprašanji (21),¹⁵ pri katerih se na izrazni ravni kaže zanimiva razlika med slovenščino

¹³ Razmerje med *Пусть приглашает* in *Naj ga (kar) povabi* poleg razlike v rabi glagolskega vida (rus. ndv. vs. slvn. dv.) kaže na to, da je v slovenščini tožilniško prehodni dovršnik težko uporabljen brez eksplicitno izraženega predmeta.

¹⁴ Elena V. Padučeva rabo vida pri dovoljenju in soglasju povezuje s pričakovanjem (tvorca in naslovnika združuje skupno pričakovanje), ki se po njenem mnenju v ruščini pogosto izraža z nedovršnikom (Padučeva 2010: 75–76).

¹⁵ O deliberativnih vprašanjih v slovenščini glej Toporišič 2000: 517.

in ruščino. Zgled (20) je namreč mogoče interpretirati kot odgovor na deliberativno vprašanje:

- (21) slvn. Ali **naj** ga **zбудimo**?
 rus. Его **разбудить**?

Deliberativna vprašanja so torej tista, pri katerih odgovor vključuje privolitveno ali velelno semantiko (*Ja, naj (kar) spi. / Ne, zbudimo ga*).

V nasprotju z doslej obravnavanimi zgradbami z *naj*, se pri deliberativnih vprašanjih¹⁶ tvorec sporočila navadno istoveti z osebkom, kar pomeni, da je v slovenščini v rabi 1. oseba ednine (22, 23), dvojine (24) ali množine (24):

- (22) slvn. Kaj **naj** rečem?
 rus. Что (мне) **сказать**?
- (23) slvn. Ali **naj** prinesem časopis?
 rus. (Мне) **Принести** газету?
- (24) slvn. Ali **naj** vas **spremiva/spremimo**?
 rus. (Нам) Вас **проводить**?

Kakor je razvidno iz prevodov (22, 23, 24), so v ruščini najpogostejša ustreznica slovenskih deliberativnih vprašanj nedoločniške zgradbe¹⁷ z dajalniškim osebkom. Na izrazni ravni je dajalniški osebek v ruskih zgradbah fakultativen, saj je v teh zgradbah edini možni osebek tvorec-govorec.

S permissivnim pomenom je povezan še en tip *naj* zgradb, ki jih v ruščini ne moremo izraziti s *pust*. Gre za napovedovalne zgradbe, v katerih tvorec napoveduje oz. uvaja novo informacijo in zato se uporabljajo prvoosebne oblike dovršnikov, povezanih s semantiko rekanja:

- (25) slvn. Za začetek **naj** povem, da nikoli nisem imela rada Christie. (<https://kontext.korpus.cz>, dostop 10. 10. 2018)
 rus. Я хочу начать с того ... что мне никогда не нравилась Кристи.

¹⁶ V ostalih južnoslovanskih jezikih deliberativna vprašanja ponavadi uvaja členek *da*: prim. slvn. Kaj **naj** rečem?; bos./hrv./srb. Šta **da** kažem? bolg. Какво **да** (ти) кажа?; slvn. Ali naj prinesem časopis? bos./hrv./srb. **Da** donesem novine? bolg. **Да** донеса вестника? slvn. Ali naj vas spremiva/spremimo? bos./hrv./srb. Da vas otpratimo? bolg. **Да** Ви изпратим? Za podroben opis deliberativnih vprašalnih zgradb v bolgarščini glej Slavkova 2018 in Ivanova, Gradinarova 2015.

¹⁷ Vprašanja z nedoločnikom tipa *Kako brati Hegla? Kaj delati?* so v slovenščini značilna za zapisani jezik, medtem ko se v ruščini neznamovano uporabljajo tudi v govorjenem jeziku. Pomembna razlika med ruskimi in slovenskimi nedoločniškimi zgradbami je, da v sodobni slovenščini ni več rabe zgradb z dajalniškim osebkom: *?Kaj mi je narediti? →Kaj naj naredim?*

(26) slvn. Na koncu **naj omenim**, da v mestni upravi aktivno rešujemo še druge v članku omenjene probleme mestnega prometa (Gigafida).

rus. В конце **хотелось бы упомянуть**, что в администрации города мы активно решаем упомянутые проблемы городского транспорта.

2.2 Prvi del prispevka, ki se nanaša na členkovno rabo *naj* in *pust'*, bi sklenili z opozorilom na pomembno razliko v rabi zgradb s pogojnikom.

Ruski članek *pust'* se uporablja s pogojnikom v primerih, ko tvorec izreka željo, ki se nanaša na določeno situacijo v preteklosti, sedanjosti ali prihodnosti, čeprav ve, da je njena uresničitev nemogoča (Dobrušina 2016):

(27) rus. Надо было принять его предложение. **Пусть бы сварил мне кофе и еще немного посидел.** (Parasol)

slvn. Treba je bilo sprejeti njegov predlog. Ko bi mi le skuhal kavo in malo posedel.

Za slovenske *naj*-zgradbe s pogojnikom pa je značilna druga raba, ki se najpogosteje povezuje z dvema tipoma naklonskosti.

Prvič, gre za tip verjetnostne (epistemične) naklonskosti, pri kateri tvorec izraža zmanjšano stopnjo verjetnosti (rus. «оценка неполной достоверности информации», Padučeva 2016), da se bo izrečena situacija uresničila:

(28) slvn. Oče **naj bi ga pobral** na poti nazaj.

rus. **Вроде**, отец его подберёт на обратном пути.

(29) slvn. To bolezen **naj bi povzročile** neke glivice.

rus. Эту болезнь, **кажется**, вызвал какой-то грибок.

Kakor je razvidno iz prevodov (28) in (29), se v ruščini pri ocenjevanju zmanjšane stopnje verjetnosti ne uporabljajo *pust'*-zgradbe, temveč druga leksikalna sredstva, kot so členki ali besede v členkovni rabi *вроде* (*бы*), *кажется*, *возможно*.¹⁸

¹⁸ V ruski slovnični tradiciji omenjene besede, ki so v stavku intonacijsko poudarjene in pisno razmejene z ločili, izražajo odnos tvorca do sporočila in so označene kot »uvodne besede« (*вводные слова*).

Drugič, raba *naj*-zgradb s pogojnikom omogoča prenos informacij iz tujega vira (prenašanje tujih besed, sodb in mnenja drugih), od katerih se tvorec lahko distancira.¹⁹ Ta tip naklonskosti je v mednarodni literaturi znan kot reportativni/sporočevalni evidencial:²⁰

- (30) slvn. Denar za vodovod **naj bi zbrali** sami prebivalci. (←Pravijo, da naj bi denar za vodovod zbrali sami prebivalci.)
 rus. Деньги на водопровод **будто бы** собрали сами жители. (←Говорят, **будто** деньги на водопровод **бы** собрали сами жители.)
- (31) slvn. Šola **naj bi začela** delovati že to jesen. (← Pravijo, da naj bi šola začela delovati že to jesen.)
 rus. Школа **будто бы** начала работать уже этой осенью (← Говорят, **будто бы** школа начала работать уже этой осенью.)

Tovrstne *naj*-stavke s pogojnikom prevajamo v ruščino s členki, ki lahko imajo vlogo posrednikov tujega govora: *якобы, будто бы, мол*.²¹

Razlika med ocenjevanjem znižane stopnje verjetnosti in zgolj prenašanjem tuje informacije je včasih zabrisana. V različnih jezikih je namreč izpričana situacija, ko se sredstva za ocenjevanje nižje stopnje verjetnosti uporabljajo za posredovanje tuje informacije in obratno – posredniki tujega govora pogosto izražajo zmanjšano stopnjo verjetnosti.²²

3 *Naj* in *pust* v vlogi veznikov

V drugem delu prispevka obravnavamo leksema *naj* in *pust* v povezovalni vlogi, kjer uvajata medpropozicijsko razmerje med matičnim povedkom in povedkom odvisnega stavka.²³

¹⁹ Glede različnih strategij prenašanja tujega govora v hrvaščini glej Benić 2018: 10. Benić razlikuje med posrednimi in neposrednimi kazalci tujega govora. Neposredni kazalci so pri Beniću glagoli rekanja, členki (kot je hrv. *navodno* 'menda, baje'), v nekaterih jezikih tudi posebni slovnični morfemi, ki nakazujejo, da gre za govor drugega. Gre za slovnična in leksikalna sredstva, ki imajo osnovno funkcijo prenašanja informacije drugega. Posredni kazalci kot stilistična zaznamovanost in ekspresivnost pa so za prenašanje tujega govora uporabljeni sekundarno.

²⁰ Evidencialnost je tip naklonskosti, ki vzpostavlja razmerje med sporočano vsebino in okoliščinami izvora te vsebine. Z drugimi besedami, gre za slovnično in leksikalno razlikovanje vsebine, ki ji je bil tvorec priča, in vsebine, ki jo je izvedel iz tujega vira (podrobneje o tem glej Aikhenvald 2004; Wiemer 2013). O različnih tipih evidencialnih naklonskih pomenov (od informacije, ki izhaja iz neposredne izkušnje, do informacije iz tujega vira) glej Plungian 2001: 351–352.

²¹ Glede pomenskih posebnosti ruskih členkov v rabi kazalcev tujega govora glej Plungian 2008.

²² O razmerju med izražanjem verjetnostne in evidencialno naklonskosti glej van der Auwera&Plungian 1998: 85–86.

²³ Na *naj* in *da* je v okviru predmetnih vsebinskih odvisnikov in širše problematike medpropozicijskosti opozorjeno v (Žele 2016: 85).

3.1 Največja razlika v vezniški rabi obeh leksemov je, da se je slovenski *naj*, v nasprotju z ruskim *пуст'*, gramatikaliziral²⁴ kot veznik, ki uvaja predmetne vsebinske odvisnike. Tovrstne odvisnike v slovenščini napovedujejo matični povedki rekanja, povezani z velevanjem in zahtevanjem (rus. глаголы речевой каузации): *zahtevati*, *reči* (v velevnem pomenu), *prositi*, *predlagati*, *nagovarjati*.

Ob teh glagolih se *naj* uporablja v vezniški vlogi izključno pri prenosu posredne pobude:

- a) če tvorec v odvisnem govoru poroča o nagovarjanju 3. osebe (tj. naslovnika izvornega premege govora, ki je v danem trenutku odsoten ali je posredno nagovorjen). V nasprotju s prostim stavkom s pozivnim *naj* členkom, pri zloženi povedi med tvorcem in naslovnikom ni posrednika:

(32) slvn. Rekel sem jim, naj pridejo pozneje.
rus. Я им сказал прийти попозже.

- b) če je pobudnik, ki je v trenutku govora najpogosteje odsoten in izražen s trejeosebno glagolsko obliko, posredno nagovoril tvorca (govorca), ki prevzema funkcijo izvršitelja:

(33) slvn. Popoldne je šef končno ukazal, naj me pokličejo k njemu.
rus. После полудня шеф наконец приказал меня позвать.

Posebnost slovenščine je torej, da pri izražanju pobude razlikuje med posrednim in neposrednim nagovarjanjem. Če je pobuda neposredno usmerjena na udeleženca v pogovoru (2. oseba), se v odvisnem stavku uporablja *da*:

(34) slvn. Ukazal sem ti, da prideš jutri. (neposredna pobuda)
rus. Я тебе приказал прийти завтра.

Naj v funkciji veznika, ki uvaja predmetne odvisnike, se razlikuje od členka *naj* po svoji stalni poziciji v besednem redu: ker povezuje dve predikaciji, se nahaja na začetku odvisnega stavka,²⁵ in zaradi vezniške vloge ne dovoljuje izpostavljanja drugih stavčnih členov iz odvisnega stavka.

Prevodno gradivo kaže, da slovenskim predmetnim odvisnikom, ki jih uvaja *naj*, najpogosteje ustrezajo nedoločniška dopolnila ali odvisniki z veznikom *чтобы* (*čtoby*):

(35) slvn. Zvečer me je Semjonovič poklical in mi **ponudil, naj ostanem** pri njem – kot zasebni prevajalec in učitelj nemščine. (Ulicka 2009)

²⁴ Gramatikalizacijo tu razumemo kot postopno pomensko praznjenje členka, ki zato lahko prehaja v vezniško vlogo, v kateri slovnični pomen prevlada nad naklonskim.

²⁵ Edina izjema je sestavljeni veznik *da naj*, ki je pomensko enak z *naj*, ker je *da* pomensko izpraznjen in zato izpušljiv.

rus. Вечером Семёнович вызвал меня и предложил остаться при нём — личным переводчиком и учителем немецкого языка. (Ulickaja 2007)

- (36) slvn. Prosil sem ga, **naj opozori** brata in vse poljske prijatelje, vendar mi Walewicz ni verjel. (Ulicka 2009)
 rus. Я просил его, **чтобы он предупредил** своего брата и всех друзей -поляков, но Валевич мне не поверил. (Ulickaja 2007)

To, da se pri prevodih slovenskih predmetnih *naj*-odvisnikov v ruščino ne uporabljajo ustreznice s *pust'*, potrjuje stališče N. Dobrušine, da *pust'* ni postal pravi veznik, ki bi uvajal predmetne vsebinske odvisnike. Dobrušina opozarja, da so v ruščini možni *pust'*-stavki, ki so na meji citiranja premege govora (Dobrušina 2016)

- (37) rus. Он сказал Кате. Пусть возьмет деньги.
 (38) rus. Он сказал Кате – пусть возьмет деньги.

Vendar ista avtorica na podlagi dveh kriterijev dokazuje, da se *pust'* ni popolnoma gramatikaliziral in da ne gre za složeno poved s predmetnim vsebinskim odvisnikom.

Prvič, v zgledih (37) in (38) med stavčnima povedma obstaja dolga intonacijska pavza označena s piko, vezajem ali dvopičjem, kar potrjuje, da predikaciji še nista združeni v složeno poved. Drugič, Dobrušina omenja, da *pust'*-stavka ni mogoče vriniti znotraj glavnega stavka (t. i. kriterij »gnezdenja«), kar je v ruščini značilnost podredja.²⁶ To pomeni, da v nasprotju z zgledoma z odvisnikoma (39) in (40), glavnega stavka (41) s *pust'*-stavkom ne moremo razdružiti:

- (39) rus. Он сказал, **что заболел**, Кате.
 (40) rus. Он не пошел, **потому что у него болит голова**, в школу.
 (41) *Он сказал, пусть возьмет деньги, Кате.

3.2 Obravnavana leksema v obeh jezikih v vezniški funkciji uvajata dopustne odvisnike, ki matični povedek dopolnjujejo okoliščinsko. Skupna značilnost složenih povedi z dopustnimi odvisniki je, da tvorec situacijo v matičnem stavku sprejema, kljub temu da je v nasprotju s situacijo v odvisniku.

Korpusno gradivo izkazuje, da med dopustnimi odvisniki, ki jih uvajata *naj* in *pust'*, vendarle ni popolnega pomenskega prekrivanja.

Slovenski *naj* v dopustnih kontekstih pogosto nastopa v vezniški zvezi *pa naj*, pri kateri *naj* ohranja pomen dopustnosti, *pa* mu poudarjeno dodaja protivnost vsebine v odvisniku.²⁷

- (42) slvn. **Pa naj se še tako trudiš**, ti ga ne bo uspelo pregovoriti.
 rus. **Как бы ты ни старался**, тебе все равно не удастся его убедить.

²⁶ O tem kriteriju odvisnikov glej Testelec 2001: 259, Pekelis 2015.

²⁷ Toporišič (NSS 1982: 223) v tovrstnih primerih piše o "protivnosti dopustnih zvez".

(43) slvn. **Pa naj so bili njegovi zločini še tako veliki**, pred mano ni bil ničesar kriv.

rus. Но **как бы ни были** велики его преступления, передо мной он ни в чём не виноват.

V ruščini se intenzivirana dopustnost, pri kateri se dejanje v glavnem stavku uresničuje ne glede na stopnjo uresničitve določene situacije v odvisniku, izraža s protivno-dopustnimi zgradbami (rus. обобщенно-уступительные конструкции), sestavljenimi iz oziralnih zaimkov, členka *ни* in neobveznega členka *бы*.

Ruski *pust'* odvisniki poleg dopustnosti vključujejo soodvisno-pogojevalnost: tvorec je prepričan, da, če se bo zgodil dogodek v odvisnem *pust'*-stavku, mu bo sledila situacija v matičnem stavku, ki je z njim v nasprotju (V. Ju. Apresjan 2010: 204):

(44) rus. **Пусть ты не будешь сразу много получать**, приобретешь ценный опыт.

slvn. Četudi na začetku ne boš služil veliko, boš pridobil dragoceno izkušnjo.

V zgledih (42) in (44) se kaže, da je v dopustnih *naj*- in *pust'*-stavkih možna raba drugoosebne oblike, kar za večino obravnavanih zgradb, povezanih z velelniškim in permisivnim pomenom, ni značilno.

Kot posebnost omenimo še uporabo *naj* veznika pri namernih odvisnikih, v katerih osebek matičnega in odvisnega povedka ne sovpadata. V tovrstnih primerih je *naj*-stavek s povednim naklonom mogoče zamenjati z vezniško zvezo *da bi* (v ruščini je v tem primeru v rabi veznik *чтобы*).

(45) slvn. Fanta je skril, naj ga nihče ne vidi./Fanta je skril, da ga ne bi nihče videl.

rus. Он спрятал парня, чтобы его никто не увидел.

(46) slvn. Pojdi k čevljarju, naj ti popravi pete./Pojdi k čevljarju, da bi ti popravil pete.

rus. Сходи к сапожнику, чтобы он починил тебе каблуки.

4 Zaključek

Prispevek poskuša predstaviti osnovne značilnosti rabe slovenskega *naj* in ruskega *pust'*, ki nastopata v členkovni in vezniški rabi. V prvem delu je predstavljena klasifikacija zgradb, v katerih *naj* in *pust'* nastopata v členkovni rabi. V obeh jezikih prevladuje raba z izražanjem posredne pobude s tretjeosebno glagolsko obliko povednega naklona (jusiv). Pri tovrstnih zgradbah smo opozorili na določene razlike v vidski rabi: v ruščini se pri dejanjih, ki označujejo enkratni dogodek, nedovršni vid uporablja pogosteje kot v slovenščini. Vzrok za to razliko je, da je v ruščini raba nedovršnikov povezana bodisi z dejanji, ki v določeni časovni okvir niso umeščena (npr. pri ponavljalnosti), bodisi

z izražanjem pobude k začetku opravljanja posameznega dejanja. Omenjeni merili za vidsko rabo v slovenščini nista relevantni.

Nekaj razlik med rabo *naj* in *pust'* se kaže pri zgradbah, povezanih s permisivnim pomenom: *naj* se lahko uporablja ob prvoosebni glagolski obliki povednega naklona pri deliberativnih vprašanjih (slvn. *Kaj naj rečem?*) in v napovedovalnih zgradbah (slvn. *Naj omenim*), medtem ko v ruščini v teh primerih zgradb s *pust'* ne moremo uporabljati. Kot posebnost slovenščine izpostavljamo zgradbe z *naj* in pogojnikom, ki lahko izražajo znižano stopnjo verjetnosti ali poudarjajo, da gre za posredovanje informacije iz tujega vira. V drugem delu je predstavljena raba leksemov *naj* in *pust'* v vezniški funkciji. Ključna razlika med obravnavanima leksemoma je v tem, da se je slovenski *naj* gramatikaliziral v veznik, ki ob glagolih velevanja (*zahtevati*, *ukazati*, *prositi*, *negovarjati*, *predlagati*) uvaja vsebinske predmetne odvisnike. Glagoli velevanja imajo v ruščini druga dopolnila: nedoločnike ali stavke z veznikom *čtoby* (*da bi*).

VIRI IN LITERATURA

- Alexandra Y. AIKHENVALD, 2004: *Evidentiality*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Rosanna BENACCHIO, 2010: *Вид и категория вежливости в славянском императиве: сравнительный анализ*. [*Vid i kategorija vežljivosti v slavjanskem imperativu: sravnitel'nyj analiz*]. München: Sagner.
- Mislav BENIĆ, 2018: Prepričavanje diskursa na primjeru osječčkoga govora. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 44/1. 1–55.
- France BEZLAJ, 1982: Etimološki slovar slovenskega jezika (2. knjiga, K–O). Ljubljana: SAZU.
- Aleksandra DERGANČ, 2003: Nekaterne razlike v rabi dovršnega oz. nedovršnega vida v ruščini in slovenščini. *Slavistična revija* 51/posebna številka. 67–79.
- Aleksandra DERGANČ, 2015: Še o glagolskem vidu v imperativu v slovenščini in ruščini. *U prostoru lingvističke slavistike: zbornik naučnih radova*. Ur. L. Popović, Dojčil Vojvodić, M. Nomachi. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta. 343–52.
- GigaFida, korpusna besedilna zbirka. Na spletu.
- Janez GRADIŠNIK, 1981: Še znamo slovensko? Celje: MD.
- Björn HANSEN, 2004: The grammaticalization of the analytical imperatives in Russian, Polish and Serbian/Croatian. *Die Welt der Slaven* XLIX. 257–74.
- Axel HOLVOET, 2019: Sources and pathways for non-directive imperatives. *Linguistics* (v tisku).
- Axel HOLVOET, Jelena KONICKAJA, 2011: Interpretive deontics: A definition and a semantic map based mainly on Slavonic and Baltic data. *Acta Linguistica Hafniensia* 43/1. 1–20.
- Tomo KOROŠEC, 1983: O poročevalskem stilemu za nedokazno kaznivo dejanje. *Jezik in slovstvo* 28/3. 64–70.
- Michal KŘEN idr., 2015: Reprezentativní korpus psané češtiny. Ústav Českého národního korpusu FF UK. Praga. Na spletu.

- Domen KRIVINA, 2017: Raba dovršnika in nedovršnika v velelniku v sodobni slovenščini. *Philological studies/Filološke pripombe/Filološke studije*. Zv. 15/1. 210–27.
- Domen KRIVINA, 2018: *Glagolski vid v sodobni slovenščini, 1: Besedotvorje in pomen*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Domen KRIVINA, Andreja ŽELE, 2018: Vezniki: poskus opredelitve njihove vloge v slovenskih zloženih povedih. *Jezikoslovni zapiski* 24/1. 7–25.
- ParaSol, a Corpus of Slavic and Other Languages. Na spletu.
- Vladimir A. PLUNGIAN, 2001: The place of evidentiality within the universal grammatical space. *Journal of Pragmatics* 33. 349–57.
- Marko SNOJ, 2016: *Slovenski etimološki slovar*³. Ljubljana: Založba ZRC. Tudi na spletu.
- Jože TOPORIŠIČ, 1982: Nova slovenska skladnja. Ljubljana: DZS.
- Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica (SS)*. Četrta prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja.
- Mladen UHLIK, 2017: Sopostavitve slovenskega *naj* in ruskega *pust'* (povzetek prispevka na konferenciji). *Glagolski vid v slovenščini in ruščini: Kontrastivni in (zgodovinsko)primerjalni vidiki: Povzetki prispevkov*. Ur. M. Šekli in M. Uhlík. Ljubljana: ZIFF. 50–53.
- Ljudmila E. ULICKA, 2009: Daniel Stein, prevajalec. Maribor: Litera.
- Johan van der AUWERA, Vladimir PLUNGIAN, 1998: Modality's semantic map, *Linguistic Typology* 2/1998. 79–124.
- Björn WIEMER, 2013: Boye, Kasper, 2012, Epistemic Meaning: A crosslinguistic and functional-cognitive study. *Studies in Language* 37/2. 463–472.
- Björn WIEMER, Barbara SONNENHAUSER, 2018: Clausal complements and complementizers – in search of a methodology for their comparative analysis in synchrony and diachrony. Presentation on *Međunarodni kongres slavista*. Beograd .
- Andreja ŽELE, 2014: *Slovar slovenskih členkov*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Andreja ŽELE, 2016: Odvisniki v slovenščini: Vsebinski odvisniki in nepravilni prislovnodoločilni odvisniki. *Slavistična revija* 64/2. 81–94.
- Валентина Ю. АПРЕСЯН, 2010: Пусть. *Перспектив активного словаря*. Ред. Юрий Д. Апресян. Москва: Языки славянских культур. 202–04.
- [Valentina Ju. APRESJAN, 2010: Pust'. *Prospekt aktivnog slovarja*. Red. Ju. D. Apresjan. Moskva: Jazyki slavjanskih kul'tur. 202–04.]
- Нина Р. ДОБРУШИНА, 2016: Конструкции с частицами пусть и пускай. *Материалы для проекта корпусного описания русской грамматики*. На правах рукописи. Москва. На spletu.
- [Nina R. DOBRUŠINA, 2016: Konstrukcii s časticami pust' i puskaĵ. *Materialy dlja proĵekta korpusnog oписanija ruskoj grammatiki*. Na pravah rukopisi. Moskva.]
- Елена Ю. ИВАНОВА, Алла А. ГРАДИНАРОВА, 2015: *Синтаксическая система болгарского языка на фоне русского*. Москва: Языки славянской культуры.
- [Elena Ju. IVANOVA, Alla A. GRADINAROVA, 2015: *Sintaksičeskaĵa sistema bolgarskogo jazyka na fone ruskoĵo*. Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury.]
- Галина И. КУСТОВА, 2008: Многозначность глаголов и многозначность частиц в семантическом и грамматическом пространстве языка (пустить и пусть). *Динамические модели. Слово: Предложение. Текст. (Сборник статей в честь*

- E. V. Падучевой*). Ред. Г. Кустова, Р. Розина, А. Бондаренко. Москва: Языки славянских культур. 489–509.
- [Galina I. KUSTOVA, 2008: Mnogoznačnost' glagolov i mnogoznačnost' častic v semantičeskom i grammatičeskom prostranstve jazyka (*pustit' i pust'*). *Dinamičeskie modeli: Slovo: Predloženie: Tekst. (sbornik statej v čest' E. V. Padučevoj)*. Red. G. Kustova, R. Rozina, A. Bondarenko. Moskva: Jazyki slavjanskih kul'tur. 489–509.]
- Национальный корпус русского языка (НКРЯ).
- [Nacional'nyj korpus ruskogo jazyka (NKRJa).] Na spletu.
- Елена В. ПАДУЧЕВА, 2010: *Семантические исследования: Семантика времени и вида в русском языке: Семантика нарратива* (Второе издание, исправленное и дополненное). Москва: Языки славянской культуры.
- [Elena V. PADUČEVA, 2010: *Semantičeskie issledovanija: Semantika vremena i vida v ruskom jazyke: Semantika narrativa* (Vtoroe izdanie, ispravlennoe i dopolnennoe). Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury.]
- Елена В. ПАДУЧЕВА, 2016: Модальность. *Материалы для проекта корпусного описания русской грамматики*. На правах рукописи. Москва. На spletu.
- [Elena V. PADUČEVA, 2016: Modal'nost'. *Materialy dlja proëkta korpusnogo opisanija ruskoj grammatiki*. Na pravah rukopisi. Moskva.]
- Ольга Е. ПЕКЕЛИС, 2015: Сочинение и подчинение. *Материалы для проекта корпусного описания русской грамматики*. На правах рукописи. Москва. На spletu.
- [Ol'ga E. PEKELIS, 2015: Sočinenie i podčinenie. *Materialy dlja proekta korpusnogo opisanija ruskoj grammatiki*. Na pravah rukopisi. Moskva.]
- Владимир А. ПЛУНГЯН, 2008: О показателях чужой речи и недостоверности в русском языке: «мол», «якобы» и другие. *Lexikalische Evidenzialitäts-Marker in slavischen Sprachen*. Hrsg. B. Wiemer, V. A. Plungian. *Wiener Slawistischer Almanach*, Sonderband 72. München: Sagner. 285–311.
- [Vladimir A. PLUNGIAN, 2008: O pokazateljah čužoj reči i nedostovernosti v ruskom jazyke: »mol«, »jakoby« i drugie]. Hrsg. B. Wiemer, V. A. Plungian. *Wiener Slawistischer Almanach*, Sonderband 72. München: Sagner. 285–311.]
- Svetlana SLAVKOVA, 2018: Независимые да-формы в вопросительных предложениях в болгарском языке (в сопоставлении с русским). *Slavistična revija* 66/4. 441–457.
- [Svetlana SLAVKOVA, 2018: Nezavisimye da-formy v voprositel'nyh predloženijah v bolgarskom jazyke (v sopostavlennii s ruskim). *Slavistična revija* 66/4, 441–457, v tisku].
- Яков Г. ТЕСТЕЛЕЦ, 2001: *Введение в общий синтаксис*. Москва: Российский государственный университет.
- [Jakov G. TESTELEEC, 2001: *Vvedenie v obščij sintaksis*. Moskva: Rossijskij gosudarstvennyj universitet.]
- Людмила Е. УЛИЦКАЯ, 2007: *Даниэль Штайн, переводчик*. Москва: Эксмо.
- [Ljudmila E. ULICKAJA, 2007: *Daniël' Štajn, perevodčik*. Moskva: Èksmo.]

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются основные характеристики употребления словенского *naj* и русского *пусть*, выступающих как в качестве частицы в модальных конструкциях, так и в качестве союза, присоединяющего придаточные. В первой части статьи анализируются модальные конструкции с частицами *naj* и *пусть* в разных контекстах волеизъявления – при выражении побуждения, пожелания, согласия, разрешения, допущения. Центральным употреблением в обоих языках является выражение косвенного побуждения (юссив), адресованного 3-му лицу, при помощи аналитической конструкции, состоящей из модальной частицы и глагольной формы 3-го лица индикатива.

В работе обсуждаются некоторые различия, проявляющиеся в употреблении вида в словенских и русских конструкциях косвенного побуждения. Расхождение между русским и словенским языком обусловлено как категориальными характеристиками выражения вида в русском языке, так и особенностями употребления вида в русских императивных конструкциях. В русском языке действие, нелокализованное во времени связанное с побуждением к началу ожидаемого/имплицитного действия, влияет на употребление НСВ, в словенском же языке эти критерии нерелевантны для выбора вида.

При употреблении *naj*-конструкций обнаруживаются некоторые особенности словенских конструкций, близких по значению к пермиссиву, которые в русском языке не передаются при помощи *пусть*-конструкций. Во-первых, *naj* может употребляться с 1-м лицом индикатива в случае делиберативных вопросов (слвн. *Kaj naj naredimo?* ‘Что (нам) сделать?’; *Ali naj vas sprejmemo?* ‘(Нам) Вас проводить?’). Во-вторых, *naj* встречается с 1-м лицом – в конструкциях, в которых говорящий вводит новую информацию (слвн. *Naj omenim* ‘Хотелось бы упомянуть’).

Мы также обратили внимание на расхождение при употреблении *пусть* и *naj* с сослагательным наклонением. *Пусть* употребляется с сослагательным наклонением статистически реже, чем *naj*, и выражает контрфактивное желание. *Naj* часто сочетается с глаголами в сослагательном наклонении и при этом выражает оценку достоверности информации (эпистемическая модальность) или выступает в качестве маркера чужой речи (эвиденциальное употребление). Эти типы модальности, как показано в работе, в русском языке выражаются другими средствами.

Во второй части статьи рассматривается употребление *naj* и *пусть* в качестве союзов. Важное различие словенского *naj* и русского *пусть* связано с тем, что *naj* чаще всего выступает в качестве союза, присоединяющего дополнительные придаточные при глаголах речевой каузации/побуждения (*zahtevati* ‘требовать’, *ukazati* ‘приказать’, *prositi* ‘просить’, *nagovarjati* ‘уговаривать’, *predlagati* ‘предлагать’). Однако его употребление в качестве союза ограничено следующими случаями косвенного побуждения: если требование направлено к адресату, к которому говорящий обращается лишь опосредованно, обычно к 3-му лицу (*Zahteval sem od njega, naj mi prinese denar* ‘Я потребовал от него принести деньги’), или когда субъект матричного предиката, стоящий в 3-м лице и адресующий свое побуждение говорящему, не является участником разговора (*Zahteval je, naj mi*

prinesem denar ‘Он требовал от меня принести деньги’). Если побуждение адресовано участнику диалога (2-му лицу), вместо *naj* употребляется союз *da* (*Prosim, da vrneš knjigo*. ‘Прошу тебя вернуть книгу’).